

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף נד

(המשך מעמוד קודם)

בת שניה: אדם שנשא אישה שהיא 'שניה לעריות' האסורה להינשא לו מדרבנן (כגון אם אביו או אם אימו) והוליד ממנה בת, האם במותו תקבל הבת מזונות מנכסיו? שורש הספק: רבנן קנסו את השניה לעריות הנישאת לקרוב לה שאין לה כתובה ממנו. האם כשאין לה כתובה גם אין לה מזונות שהם 'תנאי כתובה', או שמכיון שאין לה כתובה משום 'קנס' רבנן קנסו רק את האימא שעשתה איסור ולא את הבת.

בת ארוסה: הבא על ארוסתו באיסור והוליד ממנה בת, האם יש לבת מזונות במותו – מדובר במקרה שהארוס כתב כתובה לארוסה. שורש הספק: כיון שיש לה כתובה יש לה גם מזונות שהם תנאי כתובה, או כיון שתקנת רבנן לכתוב כתובה היא רק בנשואין ממילא גם 'התנאי כתובה' לא חל קודם לכן ואין לה מזונות.

בת אנוסה: האונס אישה פנויה משלם קנס וחייב לשאת אותה לאישה. האם הבת שנולדה לו מאשתו האנוסה שנישאה לו מקבלת מזונות?

שורש הספק: נחלקו הדעות האם לאנוסה יש כתובה או לא. למ"ד שיש לה כתובה פשוט שיש לה גם תנאי כתובה. הספק הוא למ"ד שאין לה כתובה (כי הקנס שהוא משלם על מעשה האונס הוא במקום כסף הכתובה): האם גם אין לה מזונות שהם תנאי כתובה. או שהסיבה שלא תקנו לה כתובה, בגלל שכל הסיבה שכן תקנו כתובה בכדי שלא תהא האישה קלה בעיני בעלה לגרשה, ואילו את האנוסה אינו יכול לגרשה לעולם. וממילא אין סיבה שלא יתקנו לביתה מזונות.

*

בביתי ולא בבקתי: כלומר דוקא אם האבא השאיר בית מספיק גדול לתת לאלמנה מגורים בכבוד, היורשים חייבים לתת לה לגור בו מתנאי הכתובה ('את תהי יתבה בביתי וכו'). אבל אם הוא לא השאיר בית ראוי אלא ביקתה עלובה, אין הבנים חייבים

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לתת לאלמנה מגורים בבית הזה. אלא היא הולכת לגור בבית אביה, אבל מזונות היא מקבלת מנכסי בעלה - לדעת רב יוסף. ואילו לדעת רב אשי המזונות תלויים במגורים בבית.

תבעוה להינשא ונתפייסה: אם מישהו הציע לה נישואין והיא הסכימה להתחתן איתו – מכאן ואילך היא מפסידה את המזונות. כי תנאי הכתובה היה שכל עוד היא תשאר אלמנה מפני כבודו של בעלה היא תקבל ממנו מזונות ('ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמותיך' – בתור אלמנה שלי).

הגמרא מקשה: וכי אם לא נתפייסה יש לה מזונות? והרי יתכן שהיא לא הסכימה להינשא לא בגלל בעלה הראשון אלא בגלל שההצעה לא היתה מספיק קוסמת בשבילה?

זינתה אין לה מזונות: אלמנה שזינתה הפסידה את מזונותיה כי היא כבר מעוניינת להינשא לאחר. **כיחלה ופירכסה:** היא מראה בכך שהיא מעוניינת להינשא.

הגמרא מבארת שלמ"ד כיחלה ופירכסה אין לה מזונות - אלמנה שזינתה כן יש לה מזונות, כי הזנות היתה יצר חד פעמי שגרם לה לכך אך היא אינה מעוניינת להתחתן.

התובעת כתובתה בבית דין: גילתה דעתה שהיא מעוניינת להינשא לאחר ולכן אין לה מזונות.

הגמרא מקשה מברייטא בה מדויק שדוקא אם עשתה את הרשימה המנוייה בברייטא אין לה מזונות, אבל לתובעת כתובתה יש מזונות?

הגמרא מתרצת: העושה את המעשים המנויים בברייטא אין לה מזונות בין אם עשתה זאת בפני ב"ד או בכל מקום אחר, אבל התובעת כתובה רק אם תבעה אותה בב"ד אין לה מזונות (כי כל עוד לא תבעה אותה בבית דין היא עשויה להתחרט. זו גם הסיבה שהמסכימה להינשא לאחר או כיחלה ופירכסה יש לה מזונות כי היא עדיין עשויה להתחרט -מפרשים).

עשתה כתובתה אפותיקי: עשתה את הקרקע שקבלה עבור כתובתה 'אפותיקי' לחוב שממנה יגבה המלווה את חובו.

*

פרוודעה: פרוורים הסמוכים לה.

ההיא בת מחוזא: מעשה בבת העיר מחוזא שהיתה שייכת לרב, שהתחתנה עם בן נהרדעא שהיה שייך לשמואל.

שמעה לקלא: רב נחמן זיהה על פי המבטא שלה שהיא שייכת למחוזא עירו של רב. אך אמרו לו שמכיון שהיא נישאת לבן נהרדעא והיא הולכת לגור איתו בעירו, צריכים ללכת אחר העיר שהיא הולכת אליה (-ריטב"א).

ועד היכא נהרדעא: עד היכן שטח הפרוורים של נהרדעא? עד היכן שמוודים תבואה במדידת 'קב' של נהרדעא.

*

שמיין מה שעליה: כלומר אלמנה שבאה לתבוע את כתובתה, לדעת רב כחלק מהתשלום מחשיבים גם את הבגדים שקנה לה בעלה בחייו, כי בעלה קנה לה אותם רק על דעת שתלבש אותם בחייו. אבל לדעת שמואל לא מחשיבים אותם בכתובה, כי הבגדים הם מתנה שנתן לה והיא כבר קנתה אותם.

וחילופה בלקיט: שכיר ללקט את התבואה בקיץ המתגורר בביתו של בעל הבית ומקבל ממנו בגדים, בסוף הקיץ כשהוא מקבל את שכרו לדעת רב לא מחשיבים את הבגדים כחלק מהתשלום, כי בעל הבית היה מודע לכך שבסוף התקופה הלקיט יצא מביתו ויקבל שכר ואף על פי כן נתן לו במתנה את הבגדים, ואילו לדעת שמואל מחשיבים אותם כחלק מהתשלום, כי אשתו שמוטל עליו להלבישה הוא מעניק לה את הגדים במתנה מה שאין כן ללקיט.

וכן בלקיט: רב כהנא היה שונה שלקיט שווה בדינו לאלמנה. והיה נותן סימן לזכור זאת 'יתום (= לקיט) ואלמנה - הפשט בגדיהם (= שלח) והוצא אותם (= ופוק)'.
אע"ג דתנן במתניתין כוותיה דשמואל: אפילו שנראה לכאורה מהמשנה כמו שמואל, בכל אופן הלכה כרב.

אחד המקדיש נכסיו: או 'המערך' את עצמו (שאמר 'ערכי עלי' ועליו לתת את ערכו הקצוב בתורה להקדש) - ולא שילם את חובו להקדש, הגזבר שבא לגבות את החוב מנכסיו אינו יכול לקחת את הבגדים של אשתו ובניו, ולא את הבגדים הצבועים שצבע בשבילן אפילו שעדיין לא לבשו אותם, וכן ולא את הנעליים שקנה בשבילם אפילו שעדיין לא נעלו אותם. מהמשנה לכאורה מוכח כשמואל שהבגדים שייכים לאישה ולא לבעל.

(המשך בדף הבא ↓)

לכאורה כשמואל רהיטא: במרוצת המשמעות של המשנה נראה כשמואל, אבל כשמעיינים במשנה רואים כרב. כי כל הסיבה שהוא נתן לה את הבגדים זה רק על דעת שתעמוד לפניו ולא על דעת שתצא ותלך איתם מביתו.

*

הוה קא ממטי להו לבי דינא: בדרך כשהיא הלכה איתם לבית דין לתבוע את כתובתה, אמרו לה היתומים: בושה לנו שתבואי בבגדים כאלה. הלכה האישה ולבשה את את כל הבגדים שהיו לה. וכשהגיעו לבית דין פסק רבינא ששמן מה שעליה והבגדים הם חלק מהכתובה. (היתומים חששו שהיא תכחיש ותשקר, ולכן גרמו לה ללבוש את הבגדים ובכך לוודאות שישימו אותם כחלק מהכתובה – מאירי).

*

ההוא דאמר להו: שכיב מרע שכתב בצוואתו סך בגדים ותכשיטים לביתו. לאחר פטירתו הוזלו הבגדים והתכשיטים מערכם שהיה שווה ביום הכתיבה – הרווח (= פורנא) ליתומים. כי הם רק צריכים להביא לה את כמות הבגדים והתכשיטים, ולא את השווי שלהם.

ארבע מאה זוזי מן חמרא: שכיב מרע שכתב בצוואה 'ארבע מאות זוז מהיין שלי ינתן לביתי' ולאחר מותו התייקר היין – הרווח ליתומים. כי האבא רק אמר שהיין יהיה משועבד לצורך הארבע מאות זוז, אך לא נתן לה את החביות עצמם, ולכן הרווח נשאר ליתומים.

קריביה דרבי יוחנן: לקרוביו של רבי יוחנן היתה אשת אב שהיתה אוכלת המון מזונות, כשנטה אביהם למות הם ביקשו עיצה מרבי יוחנן היאך לגרום שלא תאכל האלמנה את כל נכסי הירושה. אמר להם לכו ותאמרו לאביכם שייוחד לה קרקע שממנה היא תגבה את המזונות, וכך היא תהיה מוגבלת לסך הפירות שתוציא הקרקע. (וזאת בתנאי שהאישה תסכים לקבל את הקרקע למזונותיה). וכך היה.

לאחר מות האב באו לריש לקיש, אך הוא אמר להם שהקרקע שנתן לה אביהם היתה רק לתוספת מזונות כלומר ליתר ביטחון שאם לא יספיקו לה המזונות היא תגבה ממנה, אבל ודאי שלא כיון לצמצמם לה את המזונות שהרי כל נכסיו משועבדים למזונות.

אמרו לו היתומים: הרי רבי יוחנן לא אמר כך. אמר להם ריש לקיש: תתנו לה ואם לא אני אוציא לכם את 'רבי יוחנן' מהאזניים. באו לרבי יוחנן וסיפרו לו, אמר להם: מה אני אעשה שאדם גדול כנגדי חולק עלי.

לידי מפרשא: לי פירש רבי יוחנן שאם האב שייחד קרקע לאשתו אמר שהיא 'למזונות' – כוונתו היתה לרווחת המזונות ליתר ביטחון כנ"ל, אבל אם אמר שהיא 'במזונות' – כוונתו שהיא ניתנת בחוב המזונות והיינו שרק ממנה היא תגבה אותם.

פרק חמישי. משנה: אף על פי שאמרו... אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף:
הגמרא תשאל מה המשנה באה לחדש, והרי פשוט שיכול להוסיף כמה שרוצה.

נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל: את כל כתובתה, כולל התוספת שהוסיף מעצמו. רבי אלעזר בן עזריה אומר - אם התאלמנה או התגרשה מן הנשואין גובה את כל כתובתה כולל התוספת, אבל מן הארוסין גובה רק את עיקר כתובתה דהיינו בתולה מאתיים ואלמנה מנה אבל לא את התוספת, לפי שאת התוספת כתב לה רק על מנת שישאנה.

רבי יהודה אומר: אם הבעל רוצה לתת לה בכתובה פחות ממה שתיקנו חכמים, והיא מסכימה לכך, כותב לבתולה שטר כתובה של מאתיים זוז, והיא כותבת לו שובר שהיא קיבלה ממנו כבר מנה למרות שלא קיבלה, ונמצא שצריך לתת לה רק מנה.

גמרא: קושיא: פשוט שהבעל יכול להוסיף כמה שרוצה. תירוצ: היה מקום לחשוב שחכמים תיקנו את סכום הכתובה במדויק ואסור להוסיף עליו כדי שלא לבייש את מי שאין לו, קמ"ל שיכול להוסיף כמה שרוצה.

למדנו במשנתנו - אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף:

המשנה לא אמרה 'אם רצה **לכתוב**' אלא 'אם רצה **להוסיף**'. ביאור: אם המשנה היתה כותבת 'לכתוב' היינו מבינים שהתוספת נחשבת כמתנה בלבד ולא כ'תוספת כתובה', אבל כעת שהמשנה כתבה 'להוסיף' משמע שזה נוסף על הכתובה שתיקנו חכמים ויש גם על התוספת שם 'כתובה'.

תנאי כתובה ככתובה דמי: התוספת שהוא מוסיף לה על הכתובה, וכן החיובים שחייבוהו חכמים (שלמדנו בפרק הקודם) יש עליהם שם 'כתובה'.

כעת הגמרא תבאר לעניין מה נאמר שדין התוספת כדין הכתובה עצמה:

- **מוכרת ומוחלת:** אשה שמכרה את כתובתה למישהו אחר, או שמחלה על כתובתה, הרי היא מכרה / מחלה על הכל (= על עיקר כתובתה + התוספת), לפי שהכל נקרא 'כתובה' ולא רק העיקר.
- **מורדת:** אשה המורדת בבעלה ומונעת ממנו תשמיש, פוחתים לה מהכתובה שבעה דינרים לשבוע, וכך פוחתים והולכים עד שתפסיד את כל כתובתה אבל לא יותר. והדין הוא שפוחתים לה גם מהתוספת כתובה ולא רק מהעיקר.
- **פוגמת:** אשה שהתגרשה ובאה לבית דין לתבוע כתובתה, ובעלה טוען שכבר קיבלה את כתובתה והיא טוענת שקיבלה רק חלק מהכתובה ובכך היא 'פוגמת' (= מחסירה) מכתובתה, הדין הוא שרק אם היא תישבע שלא קיבלה את אותו חלק היא תקבל אותו. ואם היא טוענת שהחלק שקיבלה היה רק התוספת כתובה ובכך היא 'פוגמת' רק את התוספת, הרי היא כמי ש'פוגמת' את עיקר כתובתה ועליה להישבע, לפי שדין התוספת כדין עיקר הכתובה.
- **תובעת:** אלמנה התובעת כתובתה בבית דין מפסידה את מזונותיה, לפי שהבעל התחייב לזון אותה לאחר מותו רק מחמת כבודו כל זמן שיושבת בביתו, וברגע שתובעת כתובתה היא מגלה שהיא חפצה להינשא לאחר. וכן הדין אם תובעת רק את התוספת כתובה, לפי שדין התוספת כדין עיקר הכתובה.
- **עוברת על דת:** אשה העוברת על דת משה (= כגון שמאכילה את בעלה אוכל שאינו מעושר, ויבואר לקמן עב.) יוצאת מבעלה ללא כתובה. הדין הוא שהיא מפסידה גם את התוספת כתובה.